

Др Драган Вујисић,
редовни професор

УДК: 338.48:341.24
DOI: 10.46793/UPSSXI.675V

ДИРЕКТИВА О ПУТОВАЊИМА У ПАКЕТ АРАНЖМАНИМА И ПОВЕЗАНИМ ПУТНИМ АРАНЖМАНИМА - НЕКЕ НАПОМЕНЕ - *

Резиме

Директива о путовањима у пакет аранжманима и повезаним путним аранжманима, донета новембра 2015 године, заснива на кључним елементима Директиве из 1990. коју је заменила, с тим да се њоме повећава ниво заштите путника, при чему се узимају у обзир нови модели *online* резервисања за комбинације услуга путовања. Новост је и регулатива повезаних путних аранжмана. Ипак, иако релативно новија, посебно ако се има у виду да су државе чланице уније морале да је имплементирају до 1. јануара 2018. а да од 1. јула 2018. примењују своја правила којима се имплементира, досадашњи период примене, а нарочито „КОВИД период“ указали су на потребу њене ревизије, која је била планирана за четврти квартал 2022. године, али Комисија (ЕУ) још увек није објавила предлог.

Кључне речи: Директива (ЕУ) 2015/2302, пакет аранжман, повезани путни аранжман.

1. Уводне напомене

Уговор о путовању у пакет аранжману (уговор о туристичком путовању) је творевина пословне праксе. Као такав, овај уговор дуго није био законски регулисан, већ је аутономним правилима, пре свега, општим и посебним условима пословања туристичких агенција, било препуштено да регулишу сложене правне односе који се везују за овај уговор. Еволуцијом делатности туристичких агенција и развојем туризма настала је, у другој половини 20. века, потреба да се правно регулише овај уговор. Радило се о новом *правном феномену* који није могао да се подведе под неки од постојећих именованих уговора, иако је било и таквих покушаја, пре свега, у судској пракси. Осим тога

---

* Рад је резултат истраживања на пројекту Правног факултета Универзитета у Крагујевцу: „Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније“, који се финансира из средстава Факултета.

и бројни други фактори утицали су на законодавце широм света да већу пажњу посвете овом уговору. Све распрострањенија пословна пракса, неуједначена судска пракса, неуједначени општи услови путовања туристичких агенција, потреба заштите интереса путника кроз јасно дефинисање обавеза и права уговорних страна и, нарочито, одговорност организатора путовања довели су до појаве законског регулисања уговора о организовању путовања, и то најпре у Шпанији, Аргентини, Мексику, Француској. Велики допринос законском регулисању овог уговора дала је Међународна конвенција о уговору о путовању из 1970. године. Код нас је овај уговор први пут регулисан Законом о облигационим односима из 1978. године.

И на нивоу ЕУ, тада ЕЕЗ, 80-тих година прошлог века јавила се потреба за јединственијим уређењем овог уговора. Процеси уједначавања и хармонизације прописа и праксе у туризму земаља ЕЗ, посебно у области организованог туристичког путовања, одражавали су разлике, уз опште схватање да би постојање унификованих правила која би обухватала дефиницију организованог (туристичког) путовања, садржину, обавезе и одговорност према путнику (потрошачу) допринела отклањању евидентне правне несигурности на тржишту туристичких услуга. Савет ЕЗ донео је 13. јуна 1990. године Директиву о путним аранжманима, аранжманима за одморе и аранжманима за организована путовања.¹

Директивом 90/314 ЕЕЗ пружа се потрошачима, односно путницима, заштита која није доступна купцима појединачних услуга путовања. Кључна права потрошача установљена овом Директивом су: пре потписивања уговора прима све информације о путовању; постоји увек најмање једна страна (организатор путовања и/или продавац/посредник) која је одговорна за правилно извршење свих уговором обухваћених услуга; ако не може отићи на путовање, путник своју резервацију може пренети на друго лице; цена путовања не може се изменити 20 дана пре поласка, а ван тог рока само у одређеним ситуацијама; може одустати од уговора и остварити повраћај новца ако је измењен и један од битних елемената уговора; ако организатор путовања откаже пакет аранжман путник има право на повраћај новца и накнаду штете; ако се након поласка не могу пружити важни делови пакет аранжмана, морају му се понудити алтернативна решења, без додатног трошка, како би се наставило путовање; у случају потешкоћа путник има право на правовремену помоћ; у случају несолвентности организатора путовања и/или продавца, биће му враћени претходно уплаћени износи а ако је путовање већ започело омогућиће му се повратак у место поласка.

Након доношења Директиве 1990 године тржиште услуга путовања доживљавало је битне промене, посебно захваљујући интернету односно чињеници да се са све већим бројем корисника интернета, услуге путовање све

---

¹ Council Directive of 13 June on package travel, package holidays and package tours, Official Journal of the EU, L 158/59, 23. 06.1990.

чешће прибављају на интернету, као и настајањем нових комбинација услуга путовања. Мада и данас не мали број путника из ЕУ и даље купује пакет аранжмане на традиционалан начин (одлазе у туристичку агенцију како би уплатили своје туристичко путовање које је унапред спремила агенција са свим детаљима), све више путника уплаћује разне делове свог путовања одвојено или уплаћују прилагођена путовања која комбинују један или више трговински повезаних туристичких агенција према потреби и укусу путника, посебно на интернету. У таквом окружењу, Директивом 90/314 ЕЕЗ нису се више задовољавале довољно потребе потрошача (путника) и трговаца (организатора путовања и продаваца организованих путовања тј. туристичких агенција). Застарело подручје примене Директиве 90/314 ЕЕЗ доводило је до тога да путници који сматрају да су заштићени могу постати „губитници“ при куповини путовања која нису обухваћена Директивом 90/314 ЕЕЗ. Такође, различитим правилима у разним државама чланицама, као последице принципа тзв. минималне хармонизације, трговцима се отежавало да продају своје „туристичке производе“ у другим државама, односно да прошире своје активности у другим државама чланицама ЕУ, јер не послују у једнаким и равноправним условима.² То доводи истовремено и до мањег избора за потрошаче. У пракси правна правила и њихова примена може се разликовати зависно од тога како и где се нуде аранжмани на продају и ко то чини, иако може бити речи о истим услугама путовања.

Деветог јула 2013. године у редовну законодавну процедуру упућен је предлог нове директиве³ која мења и ставља ван снаге Директиву 90/314 ЕЕЗ. Предлог Европске комисије је у марту 2014. године након првог читања прихваћен уз амандмане од стране Европског парламента.⁴ 25. новембра 2015 године усвојена је (нова) Директива о путовањима у пакет аранжманима и повезаним путним аранжманима (у даљем тексту: Директива).⁵ Државе чланице уније морале су имплементирати Директиву до 1. јануара 2018, а од 1. јула 2018. примењивати своја правила којима се имплементира.

---

² The European Commission - Health and Consumers DG, Study on Consumer Detriment in the Area of Dynamic Packages, London, 2009, доступно на адреси: http://ec.europa.eu/consumers/archive/rights/docs/study_consumer_detriment_dyna_packages_en.pdf, 10.03.2015.

³ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on package travel and assisted travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004, Directive 2011/83/EU and repealing Council Directive 90/314/EEC, COM(2013) 512 final - 2013/0246 (COD), 9.7.2013.

⁴ European Parliament legislative resolution of 12 March 2014 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on package travel and assisted travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004, Directive 2011/83/EU and repealing Council Directive 90/314/EEC, COM(2013)0512-C7-0215/2103/0246(COD), 12.03.2014.

⁵ Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on package travel and linked travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 90/314/EEC.

Директивом ЕУ 2015/2302 појашњава Директива 90/314 ЕЕЗ и усклађује с правним и тржишним развојем. Конкретно: подручје њене примене је шире и, осим "традиционалног" пакет аранжмана обухвата и нове комбиноване путне аранжмане, тако што се у њено подручје примене укључују разни облици пакет аранжмана на интернету и потпомогнути путни аранжмани; обезбеђује се већа транспарентност омогућавањем свим путницима да јасно препознају да ли им је понуђен пакет аранжман или не, избегавајући тиме забуну; уклањају се препреке пословању у другим државама чланицама помоћу уједначених правила о одговорности, ad hoc механизму за узајамно признавање програма заштите у случају инсолвентности и др., чиме се трговцима отвара више могућности да прошире своје активности у разним државама чланицама; стављају се ван снаге посебна правила о брошурама, али се и даље обезбеђује да путник прими све кључне информације пре закључивања уговора и да се обавести о свим променама након тога; путницима се обезбеђују нова права отказивања (раскида) уговора; правила о ценама су предвидивија увођењем горње границе за повећање цене; обезбеђују се јаснија правна средства и бољи правни систем заштите у случају неправилности у извршавању обавеза из уговора, повезујући законодавство ЕУ о алтернативном решавању спорова и решавању спорова путем интернета; рационализују се правила о уговорној одговорности; појашњавају се правила о заштити у случају несолвентности трговца (обавезују се државе чланице да омогуће узајамно признавање националних програма заштите у случају инсолвентности у оквиру структуралног механизма сарадње).⁶

---

⁶ О директиви (EU) 2015/2302, Више, Chapman, M. *et al.*, *Saggerson on Travel Law and Litigation*, 7th edition, Wildy, Simmonds and Hill Publishing, London, 2022; Mason, St., *The law relating to travel and tourism*, Sweet & Maxwell, London, 2018; Grant, D., Mason, S., *Holiday law*, Sweet & Maxwell, London, 2012; Вујисић, Д., Мићовић, А., *Туристичко право*, Врњачка Бања, 2016, стр. 135-196; Мићовић, М., Мићовић, А., *Потрошачко право*, Крагујевац, 2022, стр. 211-221; The European Consumer Organization, *The Package Travel Directive: BEUC's Position on how to regain consumers' trust in the tourism*, Brussels, 2021; McDonald, M., *Linked travel arrangements and their protection under the new Package Travel Directive*, in Franceschelli, V., *et al.* (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017, pp. 71-98. Feriu Alvarez de Sotomayor, S., *Package travel and linked travel arrangements: international protection for traders or travellers*, in Franceschelli, V. *et al.* (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017, pp. 197-211; Torres, C., *A new paradigm in the protection of travellers in the digital age*, in Franceschelli, V. *et al.* (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017, pp. 307-329; Machado, V., *The Directive 2015/2302: new challenges to package travel and tourism law concepts*, in Franceschelli, V. *et al.* (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017, pp. 389-399; Loos, M., *Precontractual Information Obligations for Package Travel Contracts*, *Journal of European Consumer and Market Law*, no. 3/2016, pp. 125-130; Morandi, F., *The New Italian Regulation on Package Travel and Linked Travel Arrangements According to Directive (EU) 2015/2302*, *Journal of European Consumer and Market Law*, no. 3/2020, pp. 93-103; Вујисић, Д., *У сусрет новој Директиви о "путним"*

У фази имплементирања и у првим годинама примене највише питања изазвали су широка дефиниција пакет аранжмана, (нови) појам повезаног путног аранжмана, разграничење између тих двају појмова и обрасци са стандардним информацијама. Даље, појавиле су се потешкоће које су се односиле на заштиту у случају несолвентности, посебно у контексту стечаја групације *Thomas Cook* и на пандемију болести КОВИД-19. Све то условљава потребу ревидирања Директиве. Законски предлог, укључујући процену утицаја, био је предвиђен за четврти квартал 2022. године, али Комисија ЕУ још увек није објавила предлог.

2. Карактеристике директиве

Замена Директиве из 1990. Директивом 2015/2302 укључивала је проширење појма „пакет аранжман”, који се изворно заснивао на унапред утврђеним одморима у пакет аранжманима, на прилагођене или посебно осмишљене одморе које трговац (укључујући традиционалне организаторе путовања, онлине путничке агенције или путничке агенције у пословници, превознике, хотеле) саставља од различитих услуга путовања које бира путник. Сви ти трговци могу бити „организатори” у смислу Директиве.

Главне карактеристике Директиве су:

- широка дефиниција „пакет аранжмана”, који укључује унапред припремљену комбинацију услуга за путовање који нуди организатор путовања и прилагођене елементе (делове) путовања или одмора које бира путник на једној продајној тачци која може бити на интернету или у пословници;

- увођење појма повезаног путног аранжмана, флексибилније комбинације двају или више услуга путовања за исто путовање или одмор од пакет аранжмана. За разлику од организатора пакет аранжмана, трговци који омогућују повезани путни аранжман одговорни су само за извршење услуга путовања које сами пружају. Комбинација услуга путовања сматра се

аранжманима, Право и привреда, бр. 4-6/2015, стр. 343-361; Радовић, В., *Ширење појма уговора о организовању путовања*, Право и привреда, бр. 9/2014 стр. 297-321; Радовић, В., *Предлог нове Директиве о пакет аранжманима и повезаним путничким аранжманима*, Зборник радова: Усклађивање пословног права Србије са правом ЕУ, Београд, 2014, стр. 447-481; Тот, И., *Пакет-аранжман и потпомогнути путни аранжман*, Зборник радова Правног факултета у Ријеци, бр. 1/2015, стр. 489-510; Klasic, D., *Legal aspects of package travel contracts*, 16th International Scientific Conference on Economic and Social Development – The Legal Challenges of Modern World – Split, 1-2 September 2016, pp. 23-31; Barun, M., *Legal effects of the application of EU Directive 2015/2302 on package travel and linked travel arrangements*, 16th International Scientific Conference on Economic and Social Development – The Legal Challenges of Modern World – Split, 1-2 September 2016; pp. 309-318; Machado, V., *нав. чланак*, стр. 389-400; Trezner, Ž., *Primjena Direktive (EU) 2015/2302 o putovanjima i paket-aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima*, Zbornik sveučilišta Libertas, бр. 1-2/2017, стр. 307-318.

повезаним путним аранжманом ако један трговац омогућује: куповину различитих услуга засебним поступцима резервације током једне посете туристичкој агенцији или интернетским страницама, или циљану куповину додатне услуге путовања од другог даваоца у року од 24 сата након што путник прими потврду резервације прве услуге путовања (нпр. навођењем линка другог даваоца услуга у потврди резервације);

- проширени захтеви у вези с информисањем: агенције морају обавестити путнике нуде ли пакет аранжман или повезани путни аранжман те их путем стандардизованих информативних образаца упутити у њихова основна права. Морају им дати информације о карактеристикама пакет аранжмана, његовој цени и свим додатним накнадама;

- агенције које продају путовања у пакет аранжманима морају осигурати гаранцију за повраћај плаћања и репатријацију путника ако оду у стечај. То се д елимитично примењује и на повезане путне аранжмане. Трговци који омогућују повезани путни аранжман морају осигурати гаранцију повраћаја новца за плаћања која приме од путника ако се предметна услуга путовања не изврши због њихове несолвентности. То обухвата и репатријацију ако је трговац који омогућује повезани путни аранжман одговоран за превоз путника. У Директиви утврђено је начело узајамног признавања заштите у случају несолвентности коју пружају организатори или трговци који омогућују повезани путни аранжман у складу с правом државе чланице у којој имају пословно седиште;

- строга правила о одговорности - осим у одређеним случајевима који представљају изузетак, организатор пакет аранжмана одговоран је ако нешто „пође по злу“, без обзира на то ко извршава услуге путовања (у складу с Директивом, организатор пакет аранжмана одговоран је за извршење свих услуга које су део пакет аранжмана, без обзира на то извршава ли их сâм организатор или други давалац услуга);

- већа права у вези с отказивањем: путници из било којег разлога могу отказати путовање у пакет аранжману уз плаћање разумне накнаде за раскид уговора. Путовање могу отказати и бесплатно, посебно у случају „ванредних околности које се нису могле избећи“ (појам „ванредних околности које се нису могле избећи“ замењује „вишу силу“ из Директиве из 1990) на одредишту путовања које утичу на извршење пакет аранжмана (нпр. рат, природне катастрофе или избијање тешке болести) или ако се цена пакет аранжмана повиси за више од 8 % почетне цене;

- помоћ путницима: ако се путници не могу вратити с одмора у пакет аранжману због „ванредних околности које се нису могле избећи“, обезбеђује им се смештај за највише три ноћи, осим ако су законодавством Уније о правима путника предвиђена дужа раздобља. Организатор пакет аранжмана је дужан пружити помоћ путницима у „невољи“, пре свега информисањем о нпр. здравственим услугама, конзуларној помоћи и сл.

3. Пакет аранжман

Свака комбинација барем двају различитих врста услуга путовања за исто путовање или одмор које комбинује један трговац, између осталог и на захтев путника, сматра се пакет аранжманом ако су све услуге уврштене у један уговор и ако су испуњени други критерији, нпр. паушална или укупна цена. Изузеци од подручја примене Директиве врло су ограничени.⁷ Због тога су се током и након имплементирања Директиве појавиле несигурности у погледу питања примењује ли се она на даваоце туристичких услуга смештаја који нуде бесплатан приступ локалним рекреационим активностима или услугама превоза (нпр. „туристичке картице“).

Примери: (1) пољопривредник који на својим интернетским страницама оглашава јахачки одмор који укључује смештај и обуку јахања по укупној цени, да ли је организатор пакет аранжмана у складу с Директивом?; (2) туристичка агенција која информисе своје клијенте о могућим сафаријима те у складу с њиховим одабиром резервише лет, смештај у различитим објектима и разгледавање с водичем, које путници пристају платити након што су одабрали све елементе, организатор је тог пакет аранжмана и одговоран је за извршење различитих услуга путовања које су у њега укључене.

Представници малих предузећа у туризму и сектору рекреационих активности (нпр. рурални туризам, спортски клубови) сматрају да би мала или врло мала предузећа требала бити изузета из Директиве, посебно ако не нуде превоз. Међутим, организације потрошача и туристичких предузећа сматрају да додатни изузеци не би били прикладно решење.⁸

4. Повезани путни аранжман

Појам повезаног путног аранжмана уведен је због нових тржишних тенденција у којима трговци (углавном онлине трговци, али и они у пословницама, туристичке агенције, пре свега) помажу путницима да за исто путовање склопе засебне уговоре с појединачним даваоцима услуга путовања, и то у врло кратком времену. Обухвата два сценарија у којима трговац омогућује резервацију услуга путовања које пружају други даваоци те се тако

---

⁷ Видети, чл. 2. ст. 2. Директиве у коме су предвиђене три изузетка: 1. путовања краћа од 24 сата осим ако је укључено ноћење, 2. путовања која се омогућују повремено, на непрофитној основи и само ограниченој групи путника, 3. путовања купљена на основу општег споразума за пословна путовања.

⁸ Видети, Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the application of Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council on package travel and linked travel arrangements, Brussels, 26.2.2021 COM(2021) 90 final (у даљем тексту: Извештај), стр. 4.

проширује примена одређених правила Директиве о путовањима у пакет аранжманима на такве пословне моделе.

Примери:

1. Туристичка агенција резервише лет за клијента и путник плаћа тај лет. Затим током исте посете агенцији она резервише смештај у хотелу за исто путовање, иако тај хотел није био одабран и нису проверени слободни капацитети у хотелу пре резервације лета, и тражи плаћање или предужам за тај хотел. Због посебног одабира и посебног плаћања сваке услуге путовања та је туристичка агенција омогућила повезани путни аранжман.

2. У потврди резервације лета која је послата е-поштом ваздушни превозник наводи повезницу на интернетску страницу за резервацију хотела и путнику нуди могућност резервације хотела на одредишту путовања. Ако путник кликне на ту повезницу и у року од 24 сата од примања потврде резервације лета резервише собу за своје путовање, ваздушни пријевозник је „циљано” омогућио повезани путни аранжман.

Иако је појам повезаног путног аранжмана донекле објашњен у уводним изјавама 12. и 13. Директиве⁹, његова примена изазвала је доста питања.

---

⁹ Уводна изјава 12 - повезане путне аранжмане требало би разликовати од услуга путовања које путници резервишу појединачно, често у различита времена, чак за потребе истог путовања или одмора. Онлине повезане путне аранжмане требало би такође разликовати од повезаних интернетских страница чији циљ није склапање уговора с путником те од повезаница путем којих се путник тек општено информисе о даљим услугама путовања, на пример кад хотел или организатор догађаја на својој интернетској страници наведе попис свих оператора који нуде услуге превоза до хотела или места догађаја независно од било које резервације или ако се за оглашавање на интернетским страницама употребљавају колачићи и метаподаци.

Уводна изјава 13 - Трбало би утврдити посебна правила и за трговце у пословницама и за онлине трговце који путницима, приликом појединачне посете или контакта с њиховом продајном тачком, помажу при склапању посебних уговора с појединачним даваоцима услуга, те за онлине трговце који, на пример, путем повезаних поступака онлине резервисања циљано омогућују куповину најмање једне додатне услуге путовања од другог трговца, ако је уговор склопљен најкасније 24 сата након потврде резервације прве услуге путовања. Такво омогућивање често ће се заснивати на комерцијалној вези која укључује накнаду, између трговца који омогућује куповину додатних услуга путовања и другог трговца, независно од методе израчунавања такве накнаде која се, на пример, може заснивати на броју посета путем повезнице или на промету. Та би се правила, на примјер, примењивала у случају када уз потврду резервације прве услуге путовања, попут лета или путовања возом, путник добије и позив да резервише додатну услугу путовања доступну на одабраном одредишту, на пример смештај у хотелу, с повезницом на интернетске странице за резервисање другог даваоца услуга или посредника. Док такви аранжмани не би требали представљати пакет аранжмане у смислу Директиве, у оквиру којих је за правилно извршење свих услуга путовања одговоран један организатор, такви повезани аранжмани представљају алтернативни пословни модел који је често у блиској конкуренцији с пакет аранжманима.

Учесници из подручја заштите потрошача и пословног сектора сматрају да је дефиниција тог појма претерано сложена и тешко примењива у пракси.¹⁰

Није увек јасно што заправо значе изрази „омогућавање” и „циљано омогућавање”. У уводној изјави 12. појашњено је да се навођење повезница путем којих се путници уопштено информишу о даљим услугама путовања не би требало сматрати омогућавањем повезаног путног аранжмана. Стога је потребно активно оглашавање које се заснива на комерцијалној вези која укључује накнаду између трговца који омогућује куповину додатних услуга путовања и другог трговца.

Појам повезаног путног аранжмана тешко је применити јер у другом примеру који је наведен обавеза заштите у случају несолвентности, ако се примењује, зависи од неизвесног догађаја у будућности, тј. од тога хоће ли путник у року од 24 сата након прве резервације резервисати још једну услугу путовања од другог трговца. Ако се то догоди, давалац прве услуге путовања који од путника прими предујмове мора за та плаћања осигурати заштиту у случају несолвентности. Иако је на основу чл. 19. ст. 4. Директиве други трговац дужан обавестити трговца који омогућује повезани путни аранжман о склапању уговора с путником, први трговац нема нужно све информације како би утврдио у којим је случајевима остварен повезани путни аранжман. Забележени су случајеви у којима даваоци додатних услуга путовања не поштују увек своје обавезе обавештавања, нпр. зато што немају техничка средства за сигурну размену података или се боје кршења Опште уредбе о заштити података.¹¹ Таква би несигурност могла изазвати потешкоће при организовању потребне заштите у случају несолвентности.

Забрињава и то што Директивом, осим заштите у случају несолвентности и одређених захтева у вези с предуговорним информацијама, није предвиђена одговорност трговца који омогућују повезани путни аранжман за извршење релевантних услуга. Представници потрошача забринути су да се даваоци услуга путовања неистинито представљају као трговци који омогућавају повезани путни аранжман уместо као организатори како би избегли строжа правила о одговорности која се примењују на пакет аранжмане, због чега путници имају нижи ниво заштите.¹²

4.1. Разлика између пакет аранжмана и повезаног путног аранжмана

Каткад је тешко разликовати пакет аранжмане и повезане путне аранжмане. Туристичка агенција која резервише лет и хотел за својег клијента и издаје један рачун за обе услуге продаје пакет аранжман. Ако те услуге нису

---

¹⁰ Видети, Извештај, стр. 5.

¹¹ Исто.

¹² Исто.

одабране заједно, туристичка агенција која их резервише једну за другом и не наплаћује укупну цену омогућује повезани путни аранжман.

У случају резервација „на клик” путницима и телима надлежнима за извршавање може бити врло тешко доказати склапање пакет аранжмана, повезаног путног аранжмана или ничега од наведеног, као што је објашњено у извештају о резервацијама „на клик” из 2019 године. Давалац услуге путовања који након резервације доставља име путника, његове податке о плаћању и е-адресу другом трговцу код кога је резервисана друга услуга у року од 24 сата од потврде прве резервације сматра се организатором пакет аранжмана и стога је одговоран за извршење обију услуга. Ако било који од тих података није достављен, први трговац омогућује повезани путни аранжман и одговоран је само за извршење властите услуге, и то под условом да је друга резервација извршена у року од 24 сата. Ако се изврши након тога, није реч о повезаном путном аранжману. У пракси се показало да је тешко доказати које су податке трговци достављали један другоме и у којем је тренутку резервисана друга услуга путовања.

4.2. Захтеви у вези с информисањем

У складу с чл. 5. и 19. Директиве, организатори, продавци и трговци који омогућавају повезани путни аранжман морају путницима пружити конкретне информације пре склапања уговора. Захтеви у вези с предуговорним информацијама о одређеним пакет аранжманима се не чине претерано проблематичнима.¹³ Осим тога, Директивом предвиђена су три различита обрасца са стандардним информацијама за уговоре о путовању у пакет аранжману¹⁴ и пет различитих образаца за повезане путне аранжмане¹⁵ које је потребно пружити путницима.

Комисијске службе (ЕУ) организовале су 26. новембра 2019. радионицу о примени Директиве о путовањима у пакет аранжманима у сектору ваздушног превоза¹⁶, чиме су се уједно надовезале на Комисијин извештај о резервацијама „на клик”. Представници ваздухопловних превозника сматрали су да су обрасци са стандардним информацијама сувише сложени и технички те да их је тешко читати, посебно на мобилним уређајима. Посебно је за стандардне обрасце за повезане путне аранжмане истакнуто да би се информације могле

---

¹³ Када је реч о захтеву у вези с информисањем да ли су путовање или одмор уопште прикладни за особе са смањеном покретљивошћу (чл. 5. ст. 1. тач.(а) подтач. viii. Директиве није увек лако дати ту информацију јер може зависити од различитих чињеница који су организатору познати тек након путничког одабира. Такву би информацију стога боље било дати на захтев путника.

¹⁴ Прилог I. делови А, В и С Директиве.

¹⁵ Прилог II. делови А, В, С, D и E Директиве.

¹⁶ Ref. br. ARES(2020)270448.

доживети као збуњујуће и одвраћајуће јер се путници првенствено информишу о томе да не остварују корист од права која се примењују на пакет аранжмане.¹⁷

Међутим, тим захтевом у вези с информисањем управо се и хтела скренути пажња потрошача на различит ниво заштите коју нуде пакет аранжмани у односу на повезане путне аранжмане и тиме им омогућити да буду боље упућени при одабиру између та два модела. Организације потрошача тврде да би требало додатно побољшати транспарентност тако да се путницима који резервишу појединачну услугу путовања дају информације о нивоу заштите који је с њом повезан, а која је у случају услуга превоза осигурана уредбама ЕУ-а о правима путника.¹⁸

Представници туристичких предузећа предлажу боље информисање за потрошаче и бољу заштиту за све услуге путовања, укључујући појединачне услуге. Тврде да би то операторима и потрошачима (путницима) могло омогућити више слободе при одабиру услуга путовања (пакет аранжман уз пуну заштиту или комбинација услуга путовања која се може дефинисати као повезани путни аранжман и уједно укључује јасну одговорност сваког даваоца услуга за правилно извршење тих услуга).¹⁹

5. Извршавање

Чланом 24. Директиве државе чланице обавезују се на осигуравање одговарајућих и делотворних средстава за осигуравање поштовања Директиве. Извршавање је другачије организовано у различитим државама чланицама и зависи од њихових правних традиција. Будући да се велик део Директиве односи на уговорни однос између организатора и путника, путници могу приватно извршити те одредбе пред судовима или телима за алтернативно решавање спорова. Директива припада подручју примене нове Директиве о колективним тужбама, коју државе чланице су морале имплементирати до

---

¹⁷ Видети, Извештај, стр. 6.

¹⁸ Уредба (ЕЗ) бр. 261/2004 Европског парламента и Већа од 11. 02. 2004. о утврђивању општих правила одштете и помоћи путницима у случају ускраћеног укрцаја и отказивања или дужег кашњења лета у поласку те о стављању ван снаге Уредбе (ЕЕЗ) бр. 295/91 (СЛ Л 46, 17.2.2004., стр. 1.); Уредба (ЕЗ) бр. 1371/2007 Европског парламента и Већа од 23. 10. 2007. о правима и обавезама путника у железничком промету (СЛ Л 315, 3.12.2007, стр. 14); Уредба (ЕУ) бр. 1177/2010 Европског парламента и Већа од 24. 11. 2010. о правима путника када путују морем или унутрашњим пловним путевима и о измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 (СЛ Л 334, 17.12.2010., стр. 1); Уредба (ЕУ) бр. 181/2011 Европског парламента и Већа од 16. 02. 2011. о правима путника у аутобуском превозу и измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 (СЛ Л 55, 28.2.2011, стр. 1).

¹⁹ Видети, Извештај, стр. 6.

краја 2022.²⁰ На основу те директиве квалификовани субјекти могу подносити заједничке тужбе како би зауставили кршења права путника и остварили правну заштиту. Осим тога, у већини држава чланица барем одређени захтеви из Директиве подлежу административним или казним санкцијама. Јавно извршавање посебно је важно за проверу испуњавања захтева у вези са заштитом у случају несолвентности и захтева у вези с информисањем.

Директива припада подручју примене Уредбе (ЕУ) 2017/2394 о сарадњи између националних тела одговорних за извршавање прописâ о заштити потрошача (Уредба о СРС-у).²¹ У разменама информација у оквиру мреже СРС-а неколико је тела известило о мерама спровођења на националном нивоу.²² Прекограничне повреде Директиве којима је нанесена штета, којима се наноси штета или којима ће се вероватно нанети штета колективним интересима потрошача исто се тако могу јавно извршити у оквиру механизма сарадње успостављене на основу Уредбе о СРС-у.

5.1. Алтернативно решавање спорова (АРС) и *online* решавање спорова (ОРС)

Директивом 2013/11/ЕУ о алтернативном решавању потрошачких спорова (Директива о АРС-у)²³ и Уредбом (ЕУ) 524/2013 о *online* решавању потрошачких спорова (Уредба о ОРС-у)²⁴ успостављен је хоризонтални законодавни оквир који се примењује и на Директиву. Национална окружења за АРС разликују се од државе до државе. У неколико држава чланица тела за АРС која су надлежна за услуге превоза одговорна су и за спорове у подручју путовања у пакет аранжманима, а у другим су државама чланицама за тај сектор одговорна допунска тела за алтернативно решавање потрошачких спорова. Потрошачи који купују робу или услуге на интернету могу се служити европском платформом за онлине решавање спорова (ОРС), но доступни

---

²⁰ Видети бр. 53 Прилога I. Директиве (ЕУ) 2020/1828 Европског парламента и Већа од 25. 11. 2020. о представничким тужбама за заштиту колективних интереса потрошачâ и стављању ван снаге Директиве 2009/22/ЕЗ, СЛ Л 409, 4.12.2020, стр. 1.

²¹ Уредба (ЕУ) 2017/2394 Европског парламента и Већа од 12. 12. 2017. о сарадњи између националних тела одговорних за извршавање прописâ о заштити потрошача и о стављању ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004, СЛ Л 345, 27.12.2017, стр. 1, тач. 25. Прилога.

²² Видети, Извештај, стр. 7.

²³ Директива 2013/11/ЕУ Европског парламента и Већа од 21. 05. 2013. о алтернативном решавању потрошачких спорова и измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 и Директиве 2009/22/ЕЗ (Директива о алтернативном решавању потрошачких спорова), СЛ Л 165, 18.6.2013, стр. 63.

²⁴ Уредба (ЕУ) бр. 524/2013 Европског парламента и Већа од 21. 05.2013. о *online* решавању потрошачких спорова и измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 и Директиве 2009/22/ЕЗ (Уредба о *online* решавању потрошачких спорова), СЛ Л 165, 18.6.2013, стр. 1.

подаци показују да је број притужби на платформи за ОРС које су повезане с путовањима у пакет аранжманима и даље низак.²⁵

Комисија (ЕУ) нема тачне податке о нивоу учешћа организатора у поступцима АРС. Међутим, организације потрошача и нека национална тела за АРС 32 известили су да је добровољно учествовање у поступцима АРС-а у сектору путовања у пакет аранжманима врло ниско. Француско тело за АРС *Médiation Tourisme et Voyage (MTV)* у основи је надлежно за цели сектор путовања и превоза. Примило је 8.667 захтева 2019. (приближно 21% њих односило се на уобичајена кружна путовања у пакет аранжманима). За 5.449 захтева предложена су споразумна решења, од којих је прихваћено њих 93,5%. Главни разлози спорова у подручју путовања у пакет аранжманима односили су се на извршење уговора, отказивања или измене уговора и квалитету услуге. Немачка тела обавестила су службе Комисије (ЕУ) да се у периоду од 2016. до 2019. на услуге у сектору разоноде, посебно путовања у пакет аранжманима, односило 24% захтева поднесених за решавање спорова пред *Universalschlichtungsstelle de Bundes* (Савезно опште тело за мирење). Од почетка 2020. до краја августа број таквих захтева повећао се на 27% укупног броја спорова због поремећаја у путовањима изазваних пандемијом болести КОВИД-19.²⁶

5.2. Заштита у случају несолвентности

У складу с чл. 17. Директиве, организатори морају пружити гаранције за повраћај свих плаћања које су путници извршили ако се одговарајуће услуге путовања не извршавају услед несолвентности организатора. Она обухвата и репатријацију путника ако је у пакет аранжман укључен превоз путника. Иако су државе чланице задржале дискреционо право у вези с начином на који треба организовати заштиту у случају несолвентности, морају обезбедити делотворност те заштите у складу са захтевима утврђеним у чл. 17. Директиве. Директива је довела је до знатног побољшања националних система заштите у случају несолвентности у поређењу с Директивом из 1990. У 21 држави чланици заштиту у случају несолвентности организује предметни сектор преко приватних гарантних фондова, осигуравајућих друштава, комбинације тих двају решења или преко других облика приватних аранжмана, као што су банкарске гаранције. Две државе чланице (Финска и Португал) успоставиле су гарантни фонд у облику јавног субјекта. Четири државе чланице (Чешка, Данска, Малта и Пољска) имају мешовит систем, што значи да је облик приватне заштите допуњен гарантним фондом под јавном управом (два нивоа) или да овим фондовима управљају приватно-јавне организације.²⁷

---

²⁵ Видети, Извештај, стр. 7.

²⁶ Видети, Извештај, стр. 8.

²⁷ Исто.

5.3. Функционирање система заштите у случају несолвентности – стечај групације *Thomas Cook*

Thomas Cook Group plc. са седиштем у Уједињеном Краљевству, једна од водећих светских туристичких групација, чија је продаја износила 9,6 милијарди *GBP* и која је у години пре стечаја имала приближно 19 милиона клијената, пропала је у септембру 2019., што је уздрмало цели сектор туризма. *Thomas Cook* био је активан у целој ЕУ преко различитих друштава кћери и робних марки у бројним државама чланицама и имао више од 21 000 запослених. Стечај је погодио приближно 600 000 туриста, којима је требало осигурати репатријацију или накнаду свих унапред уплаћених средстава. Погођени су путници у готово свим државама чланицама ЕУ.

Ако су путници купили путовање у пакет аранжману, били су обухваћени одговарајућим националним системима заштите у случају несолвентности. Тело за цивилно ваздухопловство Уједињеног Краљевства организовало је највећу мирнодопску репатријацију више од 140 000 путника. Само у Уједињеном Краљевству надлежно тело решило је приближно 340 000 захтева у вредности од готово 350 милиона *GBP*, што је било покривено државним системом заштите Лиценца за организаторе ваздушног превоза (АТОЛ).²⁸ Због стечаја немачких друштава кћери групације *Thomas Cook* приближно 140 000 путника није се могло вратити из иностранства и репатрирано је уз помоћ пружалаца заштите у случају несолвентности *Zurich Versicherungen*.²⁹ Међутим, заштита у случају несолвентности није била довољна за потпуно покривање повратка путницима који још нису стигли на своје одређене (процењених 287,4 милиона *EUR*), и то због ограничења одговорности осигуравајућих друштава која покривају тај ризик.³⁰ Савезна влада обавезала се да ће свим погођеним путницима надокнадити разлику између њихових предујмова и износа повраћаја примљених од осигуравајућег друштва које покрива несолвентна друштва групације *Thomas Cook*. Према информацијама која су доставила немачка тела почетком фебруара 2021. те је захтеве, до тада, поднело 105 306 путника. У Француској је било погођено више од 53 000 путника, а трошкови за путни гарантни фонд АПСТ, који је покривао француска друштва кћери групације *Thomas Cook*, процењени су на 40–50 милиона *EUR*. Репатрирано је приближно 10.500 путника, а више од 30.000 клијената могло је за свој одмор одабрати друге организаторе путовања. Повраћај за више од 11.500 путника могао је почети тек након закључења

---

²⁸ <https://www.caa.co.uk/News/99-of-Thomas-Cook-claims-now-settled/?catid=159>

²⁹ <https://www.newsroom.zurich.de/pressreleases/zurich-startet-mit-erstattungen-an-kunden-der-insolventen-thom-cook-deutschland-gmbh-bundesregierung-stellt-ausgleich-fuer-thomas-cook-kunden-in-punkt-punkt-punkt-2952671>.

³⁰ <https://www.newsroom.zurich.de/pressreleases/thomas-cook-insolvenz-zurich-startet-zweiten-zahlungslauf-3041808>

стечајног поступка и довршења свих прихватљивих предмета који се односе на поврат.³¹

Thomas Cook је имао заштиту у случају несолвентности у свакој држави чланици у којој су његова различита друштва кћери имала пословно седиште и није се ослањао на механизам узајамног признавања на основу Директиве. Стога су трошкове за репатријацију путника и повраћај плаћања у целој ЕУ поделили различити пружаоци заштите у случају несолвентности у државама чланицама те их није било потребно подмирити из једног путног гарантног фонда или осигуравајућег друштва.

5.4. Репатријација путника и повраћај плаћања

Узимајући у обзир обим стечаја групације *Thomas Cook*, системи заштите у случају несолвентности добро су функционисали иако су били под великим оптерећењем. Погођени путници који су већ били на својим одредиштима путовања репатрирани су или су могли довршити свој одмор према плану. Информације доступне Комисији (ЕУ) показују да су путници којима још није почео пакет аранжман примили или да би требали примити повраћај својих предумова. Међутим, у неким су државама чланицама путници су морали дуго чекати на повраћај или нису примили пуни повраћај ни након више од године дана од стечаја групације *Thomas Cook*, иако се чл. 17. ст. 5. Директиве захтева да се повраћаји изврше без непотребног одлагања након захтева путника.³²

Одређени учесници из пословног сектора који имају представника у Стручној групи за Директиву изразили су забринутост да би могло бити све теже пронаћи одговарајуће пружаоце заштите у случају несолвентности који су вољни и способни покрити ризике повезане са стечајем великог организатора, посебно на врхунцу сезоне. Релативно мало путних гарантних фондова и осигуравајућих друштава пружа заштиту у случају несолвентности. Различити извештаји показују да банке више не пружају гаранције организаторима те да се нека од ионако релативно малобројних осигуравајућих друштава која нуде заштиту у случају несолвентности повлаче с тржишта. Стога је важно пронаћи поуздан систем који делотворно штити путнике од ризика несолвентности. Идеје које су изнесене за решавање различитих проблема укључују вишеструке пружаоце гаранције за једног организатора или успостављање гарантног фонда на нивоу ЕУ као одређеног реосигурања за јамце прве линије.³³

Директивом се захтева да заштита у случају несолвентности буде делотворна, али начин на који је треба организовати препуштен је државама

---

³¹ Видети, Извештај, стр. 9.

³² Исто.

³³ Видети, Извештај, стр. 9-10.

чланицама.³⁴ Због потешкоћа у неким државама чланицама у погледу покривања трошкова репатријације и повраћаја плаћања организације потрошача позвале су на даљње усклађивање националних система заштите у случају несолвентности, што укључује утврђивање минималних критеријума за обликовање система заштите у случају несолвентности и осигуравање одговарајућег финансирања гарантних фондова. Међутим, Директива већ садржи више појединости о потребној заштити у случају несолвентности од Директиве о путовањима у пакет аранжманима из 1990. године, а током законодавних преговора много се расправљало о томе колико би директива требала бити обавезујућа у том погледу. Представници индустрије осигурања напоменули су да би индустрија путовања могла боље организовати репатријацију (нпр. преко гарантног фонда), а финансијске институције примарно би се требале бавити плаћањима. Представници путних гарантних фондова у Стручној групи за Директиву посебно су напоменули да би најбоље решење за путнике и даваоце услуга путовања у случају несолвентности организатора био наставак резервисаног пакет аранжмана, а не репатријација и повраћај плаћања.³⁵ У уводној изјави 39. Директиве о пакет аранжманима наведено је да би требало омогућити путницима понудити наставак пакет аранжмана.

5.5. Ограничење предујмова

Предујам је уобичајен начин плаћања путовања у пакет аранжманима. У Немачкој су предујмови за пакет аранжмане на основу националне судске праксе о непоштеним уговорним условима у начелу ограничени на 20% у тренутку резервације, осим ако је организатор прописно оправдао већи предујам због трошкова који настају у тренутку склапања уговора, док остатак доспева за највише 30 дана пре почетка путовања. Упркос томе, у Немачкој су због стечаја

---

³⁴ Видети уводну изјаву 39. Директиве о путовањима у пакет аранжманима – Државе чланице требају осигурати да путници који купују пакет аранжман имају пуну заштиту у случају несолвентности организатора. Државе чланице у којима организатори имају пословно седиште требају осигурати да они, у случају несолвентности организатора, пруже гаранцију за повраћај свих плаћања извршених од стране путника или у име путника те за репатријацију путника ако пакет аранжман укључује превоз путника. Међутим, требало би и путницима понудити наставак пакет аранжмана. Иако задржавају дискреционо право у вези с начином на који треба организовати заштиту у случају несолвентности, државе чланице требају осигурати да заштита буде делотворна. Делотворност подразумева да заштита буде доступна чим се, услед проблема организатора с ликвидношћу, услуге путовања не извршавају, неће бити извршене или ће само делимично бити извршене, или ако даваоци услуга захтевају од путника да за те услуге плате. Државе чланице требале би моћи захтевати да организатори путницима издају потврду у којој се наводи да они имају директан, на праву заснован захтев заштите у случају несолвентности.

³⁵ Видети, Извештај, стр. 10.

групације *Thomas Cook* поднесени захтеви за повраћај у вредности од 287,4 милиона *EUR*, због чега је држава морала платити неисплаћене повраћаје. Ограничења предујмова за пакет аранжмане постоје и у Аустрији, но не примењују се ако је доступна неограничена заштита у случају несолвентности.³⁶

Како би се ограничила изложеност путника ризику несолвентности и смањили ризици за пружаоце гаранције, а тиме и трошкови саме гаранције, организације потрошача и путника посебно су предложили да би требало ограничити износ предујмова и да би од путника требало захтевати плаћање тек након примања услуге. Тврдили су да би се ограничењем предујмова ризик који се покрива системима заштите у случају несолвентности могао ограничити углавном на репатријацију, а путници би били боље заштићени у случају отказивања.³⁷

Представници сектора превоза и путовања сматрају да би ограничење предујмова могло угрозити њихово критично стање у погледу ликвидности. Уједно напомињу да су предујмови глобални стандард за услуге путовања те да би једностранни захтеви ЕУ којима се ограничава тај пословни модел могли имати далекосежне последице и нарушити равноправне услове у односу на конкуренте ван ЕУ. Даље, представници тих сектора истичу да се цене одмора у пакет аранжманима могу одржавати на ниском нивоу јер организатори путовања унапред купују велике уделе хотелских и превозних капацитета, што се финансира предујмовима потрошача.³⁸

Будући да су унапред плаћене услуге, као што је превоз путника, често део пакета, изводљивост, обим и услови потенцијалног ограничења предујмова у сектору путовања у пакет аранжманима морали би се проценити узимајући у обзир шири туристички систем.

5.6. Заштита у случају несолвентности због стечаја превозника

Европски парламент као одговор на стечај групације *Thomas Cook* објавио је резолуцију у којој је препознао делотворну репатријацију и није изразио забринутост у погледу Директиве.³⁹ У том контексту, поновио је свој захтев да се у оквиру ревизије Уредбе о правима путника у ваздушном промету 261/2004/ЕЗ заштита у случају несолвентности прошири на летове на којима се продају искључиво путничка места. Несолвентност ваздушног превозника може утицати на путнике, организаторе путовања и посреднике. На пример, ако је уговор о

---

³⁶ Исто.

³⁷ Исто.

³⁸ Видети, Извештај, стр. 11.

³⁹ Резолуција Европског парламента од 24. 10. 2019. о негативном утицају стечаја групације *Thomas Cook* на туризам ЕУ-а (2019/2854(RSP)), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0120_EN.pdf

путовању у пакет аранжману који укључује лет раскинут у складу с Директивом, организатор ће морати путнику вратити пуну цену без обзира на то да ли има још увек новац и да ли ће га моћи вратити од превозника. У контексту кризе узроковане болешћу КОВИД-19 многи учесници који представљају туристичка предузећа и путнике све више позивају на увођење обавезне заштите у случају несолвентности коју пружају ваздушни превозници. У извештају округлог стола о ваздушном промету о опоравку европског ваздушног промета (новембар 2020) препознато је да је ова криза показала да путници сматрају да би се у случају несолвентности ваздушних превозника могли наћи без заштите, што указује на то да би се утицај заштите у случају несолвентности ваздушних превозника могао додатно анализирати.⁴⁰

Комисија је у стратегији за одрживу и паметну мобилност од 9. децембра 2020. навела да „ЕУ мора помоћи путницима када превозници оду у стечај или се налазе у тешкој кризи ликвидности као у контексту пандемије болести КОВИД-19. Путници који не могу наставити своје путовање морају бити враћени у земљу из које су дошли, а у случају отказивања путовања превозници морају осигурати повраћај цене карата. Комисија разматра могућности и користи разних начина на које се путник може заштитити од таквих догађаја те ће према потреби поднети законодавне предлоге”.⁴¹

6. Ревизија директиве

Европска комисија је у свом програму рада за 2022. годину, усвојеном 19. октобра 2021. године, објавила да жели да ревидира Директиву 2015/2302/ЕУ о пакет аранжманима. Као што је раније најављено у агенди потрошача за 2020. и извештају за 2021. о примени Директиве о пакет аранжманима, Комисија ће проценити да ли Директива у сваком тренутку обезбеђује снажну и свеобухватну заштиту потрошача, укључујући заштиту од несолвентности и сазнања о КОВИД-19. Евалуација ће узети у обзир релевантне акције стратегије одрживе и паметне мобилности. Ревизија би такође испитала могућност да се поједноставе правила и дефиниције у вези са повезаним туристичким аранжманима и њихово разликовање од пакет аранжмана како би се олакшало туристичким субјектима, потрошачима и органима за спровођење да утврде која се правила примењују на одређену комбинацију услуга. Она ће испитати могућност да се поједноставе захтеви за информацијама уз одржавање истог нивоа заштите путника, разјасне нека друга правила (нпр. о добровољним ваучерима) и додатно поједностави и усклади Директиву о пакет аранжманима са прописима о правима путника.

---

⁴⁰ <https://a4e.eu/wp-content/uploads/aviation-round-table-report-16-11-2020.pdf>

⁴¹ Видети, Извештај, стр. 11.

Законски предлог, укључујући процену утицаја, био је предвиђен за четврти квартал 2022. године, али Комисија још увек није објавила предлог.⁴²

7. Закључак

Директива (ЕУ) 2015/2302 о путовањима у пакет аранжманима и повезаним путним аранжманима донета је 25. новембра 2015. Државе чланице уније морале су да је имплементирају до 1. јануара 2018. а да од 1. јула 2018. примењују своја правила којима се имплементира. Њоме је замењена Директива Већа 90/314/ЕЕЗ. Директивом 2015/2302 повећава се ниво заштите потрошача, при чему се узимају у обзир нови модели *online* резервисања за комбинације услуга путовања. Новост је и регулатива повезаних путних аранжмана. Досадашњи период примене, а нарочито период КОВИД-а 19 указали су на потребу њене ревизије. То је последица и сталних комуникација тела Уније са туристичким предузећима (туристичким агенцијама, организаторима пакет аранжмана, пре свега), даваоцима услуга као и удружењима потрошача. Ревизија треба да поједностави правила у вези са повезаним туристичким аранжманима и њихово разликовање од пакет аранжмана како би се олакшало туристичким субјектима, потрошачима и органима за спровођење да утврде која се правила примењују на одређену комбинацију услуга. Даље, поједностављење захтева за информацијама уз одржавање истог нивоа заштите потрошача. Такође, и разјашњавање правила о добровољним ваучерима, сигурнију заштиту у случају несолвентности организатора и др.

*Dragan Vujisić, Ph.D.,
Full-time Professor*

DIRECTIVE ON PACKAGE TRAVEL AND LINKED TRAVEL ARRANGEMENTS - SOME NOTES -

Summary

The Directive on package travel and linked travel arrangements, adopted in November 2015, is based on the key elements of the Directive that originates from 1990, which it had replaced. The important novelties brought by the new Directive entail the enhancement of the level of consumer protection, as well as taking into consideration new business models of online reservations for the combinations of

---

⁴² Revision of the package travel directive, European Commission work programme 2022, annexes, European Parliament, 06/2023.

travel services. Another novelty concerns the regulation of linked travel arrangements. However, despite the fact that the Directive is still relatively recent, particularly having in mind that the Member States were obliged to transpose it by the 1st January 2018 and to enter the new transposed rules into force since the 1st July 2018, the preceding period of its implementation, and especially the "COVID period" indicated the need for the revision of the Directive. Such revision was scheduled for the fourth quartal of 2022 but the European Commission has not published a proposal yet.

Key words: *Directive (EU) 2015/2302, package travel, linked travel arrangements.*

Литература

- Barun, M., *Legal effects of the application of EU Directive 2015/2302 on package travel and linked travel arrangements*, 16th International Scientific Conference on Economic and Social Development – The Legal Challenges of Modern World – Split, 1-2 September 2016.
- Вујисић, Д., *У сусрет новој Директиви о "путним" аранжманима*, Право и привреда, бр. 4-6/2015.
- Вујисић, Д., Мићовић, А., *Туристичко право*, Врњачка Бања, 2016.
- Grant, D., Mason, S., *Holiday law*, Sweet & Maxwell, London, 2012.
- Klasic, D., *Legal aspects of package travel contracts*, 16th International Scientific Conference on Economic and Social Development – The Legal Challenges of Modern World – Split, 1-2 September 2016.
- Loos, M., *Precontractual Information Obligations for Package Travel Contracts*, Journal of European Consumer and Market Law, no. 3/2016.
- Mason, St., *The law relating to travel and tourism*, Sweet & Maxwell, London, 2018.
- Machado, V., *The Directive 2015/2302: new challenges to package travel and tourism law concepts*, in Franceschelli, V. et al. (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017.
- Machado, V., *The Directive 2015/2302: New challenges to package travel and tourism law concepts*, in Franceschelli, V., Morandi, F., Torres, C., (eds.) *The New Package Travel Directive*, 2017.
- Мићовић, М., Мићовић, А., *Потрошачко право*, Крагујевац, 2022.
- Morandi, F., *The New Italian Regulation on Package Travel and Linked Travel Arrangements According to Directive (EU) 2015/2302*, Journal of European Consumer and Market Law, no. 3/2020.
- McDonald, M., *Linked travel arrangements and their protection under the new Package Travel Directive*, in Franceschelli, V., et al. (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017..
- Радовић, В., *Ширење појма уговора о организовању путовања*, Право и привреда, бр. 9/2014.

- Радовић, В., *Предлог нове Директиве о пакет аранжманима и повезаним путничким аранжманима*, Зборник радова: Усклађивање пословног права Србије са правом ЕУ, Београд, 2014, стр 447-481;
- Torres, C., *A new paradigm in the protection of travellers in the digital age*, in Franceschelli, V. et al. (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017.
- Тот, И., *Пакет-аранжман и потпомогнути путни аранжман*, Зборник радова Правног факултета у Ријеци, бр. 1/2015.
- Trezner, Ž., *Primjena Direktive (EU) 2015/2302 o putovanjima u paket-aranžmanima i povezanim putnim aranžmanima*, Zbornik sveučilišta Libertas, бр. 1-2/2017.
- Feriu Alvarez de Sotomayor, S., *Package travel and linked travel arrangements: international protection for traders or travellers*, in Franceschelli, V. et al. (eds.), *The New Package Travel Directive*, Eshte, Inatel, Estoril, Lisboa, 2017.
- Chapman, M. et al., *Saggerson on Travel Law and Litigation*, 7th edition, Wildy, Simmonds and Hill Publishing, London, 2022.

Правни извори

- Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on package travel and linked travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 90/314/EEC.
- REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL on the application of Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council on package travel and linked travel arrangements, Brussels, 26.2.2021 COM(2021) 90 final
- Revision of the package travel directive, European Commission work programme 2022, annexes, European Parliament, 06/2023.
- The European Commission - Health and Consumers DG, Study on Consumer Detriment in the Area of Dynamic Packages, London, 2009, доступно на адреси: http://ec.europa.eu/consumers/archive/rights/docs/study_consumer_detriment_dyna_packages_en.pdf, 10.03.2015.
- Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on package travel and assisted travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004, Directive 2011/83/EU and repealing Council Directive 90/314/EEC, COM(2013) 512 final - 2013/0246 (COD), 9.7.2013.
- European Parliament legislative resolution of 12 March 2014 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on package travel and assisted travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004, Directive 2011/83/EU and repealing Council Directive 90/314/EEC, COM(2013)0512-C7-0215/2103/0246(COD), 12.03.2014.
- Уредба (ЕЗ) бр. 261/2004 Европског парламента и Већа од 11. 02. 2004. о утврђивању општих правила одштете и помоћи путницима у случају ускраћеног укрцаја и отказивања или дужег кашњења лета у поласку те о стављању ван снаге Уредбе (ЕЕЗ) бр. 295/91 (СЛ Л 46, 17.2.2004
- Уредба (ЕЗ) бр. 1371/2007 Европског парламента и Већа од 23. 10. 2007. о правима и обавезама путника у железничком промету (СЛ Л 315, 3.12.2007)

- Уредба (ЕУ) бр. 1177/2010 Европског парламента и Већа од 24. 11. 2010. о правима путника када путују морем или унутрашњим пловним путевима и о измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 (СЛ Л 334, 17.12.2010);
- Уредба (ЕУ) бр. 181/2011 Европског парламента и Већа од 16. 02. 2011. о правима путника у аутобуском превозу и измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 (СЛ Л 55, 28.2.2011).
- Директиве (ЕУ) 2020/1828 Европског парламента и Већа од 25. 11. 2020. о представничким тужбама за заштиту колективних интереса потрошача и стављању ван снаге Директиве 2009/22/ЕЗ, СЛ Л 409, 4.12.2020.
- Уредба (ЕУ) 2017/2394 Европског парламента и Већа од 12. 12. 2017. о сарадњи између националних тела одговорних за извршавање прописа о заштити потрошача и о стављању ван снаге Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004, СЛ Л 345, 27.12.2017.
- Директива 2013/11/ЕУ Европског парламента и Већа од 21. 05. 2013. о алтернативном решавању потрошачких спорова и измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 и Директиве 2009/22/ЕЗ (Директива о алтернативном решавању потрошачких спорова), СЛ Л 165, 18.6.2013.
- Уредба (ЕУ) бр. 524/2013 Европског парламента и Већа од 21. 05.2013. о online решавању потрошачких спорова и измени Уредбе (ЕЗ) бр. 2006/2004 и Директиве 2009/22/ЕЗ (Уредба о online решавању потрошачких спорова), СЛ Л 165, 18.6.2013.
- Резолуција Европског парламента од 24. 10. 2019. о негативном утицају стечаја групације Thomas Cook на туризам ЕУ-а (2019/2854(RSP))

Електронски извори

<https://www.caa.co.uk/News/99--of-Thomas-Cook-claims-now-settled/?catid=159>

<https://www.newsroom.zurich.de/pressreleases/zurich-startet-mit-erstattungen-an-kunden-der-insolventen-thom-cook-deutschland-gmbh-bundesregierung-stellt-ausgleich-fuer-thomas-cook-kunden-in-punkt-punkt-punkt-2952671>.

<https://www.newsroom.zurich.de/pressreleases/thomas-cook-insolvenz-zurich-startet-zweiten-zahlungslauf-3041808>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2019-0120_EN.pdf

<https://a4e.eu/wp-content/uploads/aviation-round-table-report-16-11-2020.pdf>